

Leerstoffig

Joseph Kessels

Het aardige van onze gastheer is dat hij alle medewerking verleent om het bezoek aan de favela mogelijk te maken. Mijn Franse collega en ik zijn een paar dagen voor het begin van het symposium over 'Education and Employability' in Sao Paulo aangekomen, om wat meer van dit enorme land te zien dan alleen de conferentieruimte. Aan Sao Paulo valt niet te ontsnappen. Deze woestijn van huizen, snelwegen, wolkenkrabbers en krottenwijken lijkt nergens op te houden. In deze stad wonen meer mensen dan in Nederland. De echte 'Paulistanos' zijn er trots op dat hun metropool alles te bieden heeft wat een bruisende wereldstad zo bijzonder maakt. En dat is waar. Sao Paulo herbergt alles, en dan in extreme mate. Nooit zag ik in een nette straat zoveel huizen opgesloten achter hoge traliewerken. Ik heb best wel wat gezien van de wereld, maar de aanblik van elektrische draad op het tuinhok was voor mij toch een schok. Ik ben van na de oorlog.

In de favela Monte Azul is een groep mensen actief, die zonder overheidssteun projecten ontwikkelt rond onderwijs, zuigelingenverzorging en kinderopvang. Er zijn werkplaatsjes waar schoolverlaters zich voorbereiden op een beroepsleven. Raymond en ik bezoeken de kindercrèche, het schooltje, de bakkerij, de kraamplaats en de papiermakerij. Het is boeiend om te zien, hoe in volledig zelfbeheer educatieve en economische activiteiten tot ontplooiing komen. Met de opbrengst van de verkoopbare producten repareert een groepje bewoners vandaag het uit de koers geraakte riool.

Monte Azul heeft ook een kleine bibliotheek. Particulieren hebben er een bonte verzameling lectuur naar toe gebracht. De schoolgaande jeugd kan in de kamer met rondom boekenkasten ongestoord huiswerk maken. Het geheel is een rustpunt in de wirwar van straatjes met uitgelaten kinderen. Raymond neemt van een van de stapels een leerboek voor natuurkunde. Het ziet er prachtig uit. Met veel tekeningen en kleuren krijgt de lezer uitleg bij moeilijk toegankelijke principes van de chemie. Raymond is chemicus. Hij heeft belangrijk werk verricht voor de vernieuwing van de ingenieursopleiding in Frankrijk. Een beetje uitdagend wijs ik hem erop hoe zijn en mijn vakgebied mooi samen kunnen gaan bij het vormgeven van lesmateriaal. Raymond geeft toe dat het boekje in didactisch opzicht ontzettend knap in elkaar zit en dat er heel veel aandacht is besteed aan een aantrekkelijke vormgeving. Over de fusie van onze vakgebieden is hij

minder te spreken. Het zit hem dwars dat hij na zijn schooltijd nooit meer iets met deze leerstof heeft gedaan. De inhoud van het boekje mag dan wel waar zijn en ook heel moeilijk, maar hij heeft in zijn lange loopbaan als chemisch ingenieur de problemen waarmee hij in aanraking is gekomen nooit met deze leerstof kunnen oplossen. We voeren een lang gesprek over de onderwijskundig zorgvuldig vormgegeven irrelevantie.

We vinden ook vergelijkbare voorbeelden in andere vakgebieden. Raymond is onorthodox in zijn mening dat veel leerstof in onderwijs en opleidingen slechts informatie is om les over te geven, maar die buiten de les geen betekenis heeft. Er bestaan veel feiten, gegevens en informatie die van generatie op generatie op het rooster staan, omdat ze behoren tot een erkend schoolvak. Hij ontdekt veel leerstoffige kennis die niet bijdraagt aan het vergroten van de mogelijkheid om in de buitenwereld problemen met enig succes aan te pakken. Als hij dit probleem echter aan de orde stelt bij de curriculumvernieuwing van zijn eigen beroepsopleiding is de weerstand ongemeen fel en krijgen heldere argumenten weinig overlevingskansen in een omgeving van doorgaans zeer rationeel denkende vakgenoten. Het lijkt wel of de vertrouwde leerstof, waar iedereen zich aan heeft moeten onderwerpen, onaantastbaar is geworden. De nieuwe generatie moet minstens zoveel lijden als de vorige.

Het symposium, waar wij morgen allebei een bijdrage aan zullen leveren, staat in het teken van 'Education and Employability': hoe kun je iemand door middel van scholing en opleiding aantrekkelijk maken voor de arbeidsmarkt. Dit thema is in Zuid-Amerika even actueel als in Europa. Raymond vindt het schrijnend om te zien hoe die goedbedoelde inzet rond de bibliotheek van deze krottenwijk, ondanks veel vlijt en ijver, weinig zal toevoegen aan de employability van deze kinderen die hier hun huiswerk zitten te maken. Leerstoffig onderwijs zal jonge mensen weinig helpen bij het veroveren van een plek op de ingewikkelde marktplaats van het werk. De kennis die iemand daar aantrekkelijk maakt moet tot uitdrukking komen in relevante competenties. Misschien is dat wel een belangrijke opdracht van de opleidingskunde: hoe kan ik mensen aantrekkelijk maken door ze te helpen bij het verwerven van relevante competenties. Dat is iets anders dan het aantrekkelijk maken van irrelevante leerstoffigheid.